

Motion till riksdagen

1989/90:N275

av Per Gahrton (mp)

Svenska företags miljöansvar i utlandet

Svenska företag ökar snabbt sin verksamhet i utlandet. Ofta sker det på grund av att kostnader av olika slag, inte minst miljökostnader, upplevs som betungande. Samtidigt är numera de flesta svenska företag angelägna om att upprätthålla en ansvarsfull miljöimage inför svensk publik. Mot den bakgrunden är det anmärkningsvärt och stötande att svenska företag i utlandet inte sällan ytterst brutalt exploaterar brister i där gällande miljölagstiftning eller övervakning. Ett flagrant exempel på detta är skogs- och pappersföretaget Stora, som är verksamt i bl.a. Portugal och Nova Scotia i Canada. I Portugal medverkar företaget i den storskaliga landskapsförändring som sker genom införande av eucalyptusplantager; dessutom ger företagens pappersmassetillverkning betydande utsläpp i Atlanten.

I Canada är Storas brott mot sedvanlig svensk miljömoral ytterst påtaglig. Som motionären vid ett besök nyligen kunde konstatera uppfattas Storas framfart allmänt som en svensk angelägenhet.

- Stora besprutar sin skog i Nova Scotia i stor skala med herbicider, trots att denna metod i Sverige är förbjuden sedan 1980. När miljövännen i Canada påpekar att Stora i Sverige inte tycks behöva spruta på samma sätt, har Storas Nova Scotia-chef svarat med arrogant kritik mot svensk lagstiftning, t.ex. i en insändare i lokalpressen där han hävdade att "Stora skulle spruta i Sverige om Sveriges orealistiska regler tillät det". (The Chronicle Herald, Halifax, 12/7-88)
- Stora är provinsens värsta miljöförstörare bland pappersmasseindustrin ("Stora tops pulp mill pollution list", The Chronicle Herald, 17/3-88). Detta beror i stor utsträckning på att Stora hänsynslöst utnyttjar ett "loophole" (en lucka i lagen) som ger företag byggda före 1971 möjlighet att fortsätta med kraftiga utsläpp.
- Stora har i sina utsläpp ständigt överskridit de kanadensiska utsläppsgränserna sedan Environment Canada inledde sina mätningar 1979. För att klara utsläppsgränserna skall 100 % av fisken i ett vattenprov överleva. Andelen för Storas förorenade vatten har inte varit högre än 2,4-4,3 % under mättiden! (The Chronicle Herald 1/10-88)
- Storas chef i Nova Scotia har intagit en ytterst arrogant attityd till miljövännerna. Vid ett tillfälle beskyllde han dem för att "sträva efter att förstöra hela det kanadensiska samhällets sammanhållande band" (destroy the whole fabric of Canadian Society). (The Reporter, 28/9-88)

- I samband med ett besök av motionären i Nova Scotia i januari 1990, där företrädare för Stora var inbjudna till ett sammanträffande men avböjde, yttrade Storas Nova Scotia-chef i en tidningskommentar att det svenska förbudet mot flygbesprutning med herbicider införts "enbart av politiska skäl". Än en gång konstaterade lokalpressen att Storas utsläpp av stora mängder föroreningar från sin pappersmassefabrik är legala enbart pga "a legal loophole". (The Chronicle Herald, 17/1-90)
- Storas framfart genom besprutningar och kalhyggen på hundratals hektar har kritiserats hårt av lokalbefolkningen, däribland MicMac-folket, som anser att Stora förstör mycket av deras möjligheter att bevara en del av sin gamla kultur och livsform.
- Sammanfattningsvis kan konstateras att Stora har ett mycket dåligt rykte i stora delar av Nova Scotia där företaget framstår som ytterst arrogant gentemot lokalbefolkning och miljöintressen; den svenska miljöpolitiken förhånas offentligt av Stora företrädare; skillnader i bestämmelser mellan Sverige och Canada utnyttjas hänsynslöst; den kanadensiska miljöopinionen behandlas som en fiende. På liknande sätt uppträder Stora i Portugal, där portugisiska miljövännar och företrädare för parlamentspartiet Os Verdes har betecknat Stora som en ovanligt stor miljösyndare.

Denna redogörelse av Storas uppträdande får betraktas som ett exempel på hur svenska företag kan uppträda som miljösyndare utomlands; en noggrann genomgång skulle sannolikt kunna redovisa fler liknande exempel.

Svenska politiska beslutsorgan och myndigheter saknar naturligtvis legala möjligheter att direkt ingripa mot svenska dotterföretags agerande i andra länder. Det behöver inte betyda att den svenska regeringen måste stå helt handlingsförlamad inför svenska utlandsföretag som drar Sveriges rykte i smutsen och förstör miljön för stora människogrupper.

De svenska moderföretagen deltar ofta i det informella, korporativa samarbete med regeringen som utgör en del av den s.k. svenska modellen.

Dessutom torde få företag som är verksamma i Sverige vara helt oberoende av den flora av direkta och indirekta stödformer som existerar från staten till företagsamheten.

Påtryckningsmöjligheter mot företag som uppträder som miljövänlig Dr Jekyll i Sverige och miljöförstörande Mr Hyde i utlandet torde därför inte vara obefintliga. Sådana påtryckningar vore inte bara ett utslag av svenskt egenintresse utan också av global miljösolidaritet.

En första åtgärd bör vara en genomgripande utredning av svenska utlandsföretags miljöbeteende. En särskild utredning bör tillsättas med uppdrag att granska skillnader i miljöbestämmelser mellan Sverige och länder där svenska dotterföretag är verksamma, kartlägga hur sådana skillnader utnyttjas av dotterföretagen, genom fältstudier undersöka miljöeffekten av sådan verksamhet, genom kontakter med lokala myndigheter, massmedia, miljögrupper, fackföreningar och opinionsbildare ta reda på hur de svenska dotterföretagens verksamhet från miljösynvinkel uppfattas av olika delar av lokalbefolkningen.

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att huvudregeln för svenska dotterföretag i utlandet bör vara att de skall följa svenska miljönormer när dessa överstiger dem som lokalt gäller (förutsatt att sådant agerande inte strider mot lokalt gällande lag).

2. att riksdagen hos regeringen begär en kartläggning av de stora svenska exportföretagens miljöbeteende i utlandet.

3. att riksdagen hos regeringen begär att svenska beskickningar i utlandet skall lämna regelbunden rapportering till riksdagen om svenska dotterföretags miljöbeteende.

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om ekonomiska och andra sanktionsåtgärder mot svenska moderföretag vars dotterföretag missbrukar luckor och brister i sina placeringsländer miljölagstiftning på ett sätt som strider mot accepterat beteende i Sverige.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att regeringen vid kontakter med svenska exportföretags företrädare bör understryka vikten av att svenska dotterföretag i utlandet följer minst de normer som gäller i Sverige.

Stockholm den 24 januari 1990

Per Gahrton (mp)